

Gerard Kramer

Bij de schatkist in de tempel

Gedachten naar aanleiding van het offer van de weduwe

Johannes 8:12-20 en Markus 12:41-44

We beginnen bij Johannes 8, maar dan weet u waar het accent op ligt, op die bijzondere plek waar de Heer deze woorden uitsprak. Want het is wel merkwaardig dat er in Johannes 8:20 staat: 'Deze woorden – over het getuigenis van de Vader en de Zoon – sprak Hij bij de schatkist terwijl Hij leerde in de tempel'. Een intrigerend zinnetje, waar je snel overheen leest. Laten we eerst kijken naar de woorden die de Heer hier heeft gesproken. Johannes 8 is een hoofdstuk waarin Hij, menselijk gesproken, erg veel te verwerken krijgt en veel tegenstand ondervindt. Staat er ook niet geschreven dat Hij veel tegenspraak door de zondaars tegen Zich heeft verdragen (Hebr. 12:3)? Als er één hoofdstuk is waar je dit duidelijk ziet, is het Johannes 8.

In vers 12 van dit hoofdstuk zegt de Heer: 'Ik ben het licht van de wereld; wie Mij volgt, zal geenszins in de duisternis wandelen, maar zal het licht van het leven hebben'. Nu weten we dat de farizeeën daarover direct moeilijk zijn gaan doen, maar laten we zelf dankbaar zijn dat de Heer dit heeft gezegd. Als we denken aan Christus, Die de wijsheid en de kracht van God is, en we zien dat je Gods Woord kunt verwerpen en daarmee ook Zijn wijsheid; dan zien we helaas mensen die daarmee bezig zijn, mensen die Zijn woorden tegenspreken. Terwijl de Heer hier zoiets moois zegt, namelijk dat Hij het licht van de wereld is.

De wereld is duister, zo donker dat je blij bent dat je licht ziet waarin je kunt wandelen. Want de Heer Jezus zegt: 'wie Mij volgt zal geenszins in de duisternis wandelen, maar zal het licht van het *leven* hebben'. Oftewel het is niet zomaar licht, maar het licht van het *leven*. De Heer bouwt het prachtig op. Hij zegt eerst: 'Ik ben het licht van de wereld'; en dat verklaart Hij als het licht van het leven. Het is het

licht dat leven is en leven geeft: dat mag je volgen in een wereld waar het donker is, waar dus ook geen wijsheid te vinden is. En waar de duivel dolgraag wil verhinderen dat mensen het Woord van God openen, laat staan hiernaar luisteren.

Er komt dan ook plotseling een negatieve reactie vanuit die geestelijke duisternis in vers 13: 'U getuigt van Uzelf; Uw getuigenis is niet waar'. Ja, ze hebben wel goed geluisterd, want de Heer begint Zijn getuigenis met de woorden: 'Ik ben'. Dus Hij getuigt van Zichzelf. En als er Eén is Die dit volkomen onbevungen en naar waarheid kon doen, was het de Heer Jezus. Wij lopen altijd het risico dat wij ons anders voordoen dan wij werkelijk zijn. En als u denkt: Nou, daar heb ik geen last van! Wat doet u dan als u gaat solliciteren en u wordt uitgenodigd voor een gesprek? Dan zult u zich vast wel afvragen: 'Hoe zie ik eruit?' of 'Hoe kom ik over?' Ook denk je erover na wat je moet zeggen, als ze dit vragen. Wat zeg ik als ze dit of dat vragen?' Je wilt toch graag die baan hebben, dus je gaat jezelf zo voordelig mogelijk presenteren. Je wilt natuurlijk geen onwaarheden spreken, maar je legt toch bepaalde accenten.

Dit is maar een zwak voorbeeld, maar de Heer Jezus was altijd Dezelfde. Hij kon zeggen, toen men Hem vroeg Wie Hij eigenlijk was: '*Geheel* wat Ik ook tot u spreek' (Joh. 8:25). Er was bij Hem geen ruimte, geen verschil tussen Zijn Persoon en Zijn presentatie. Maar bij ons kan het wel gebeuren dat men zegt: 'Ja, hij of zij kan dat mooi zeggen, maar als je hem of haar wat beter kent (...)'. En dan volgt er meestal iets dat minder feestelijk klinkt. En dat is zo herkenbaar bij ons, maar bij Christus was dit niet aan de orde.

'U getuigt van Uzelf', zeiden de farizeeën. En dan komt er glashard achteraan: 'Uw getuigenis is niet waar'. En dan zie je dat de Heer zegt in vers 14a, en ik zeg dit nu even met mijn eigen woorden: 'Ook als Ik dit doe en van Mijzelf getuig, dan is Mijn getuigenis toch waar'. En Hij gaat later aantonen dat er nog iemand anders is Die van Hem getuigt, namelijk de Vader. Maar hier geeft Hij nog een andere reden die ikzelf nooit had kunnen bedenken, en dat staat in vers 14b: 'want Ik weet waar Ik vandaan ben gekomen en waar Ik heenga; maar u weet niet waar ik vandaan kom of waar Ik heenga'. Daar geeft de Heer Jezus Zijn goddelijke oorsprong aan, Zijn feitelijke Godheid en hemelse herkomst. Hij zegt: 'Hierdoor ben Ik anders dan jullie', want dit kan geen enkel mens zeggen. Maar zij oordeelden naar het vlees, naar het uiterlijk (vs. 15).

Dit staat ook al in het Oude Testament, dat de mens aanziet wat voor ogen is, maar dat de HEERE het hart aanziet (1 Sam. 16:7). Dat kunnen wij bij elkaar niet zien, zelfs niet bij de meest geestelijke broeder of zuster, aangenomen dat we die zouden kennen. Zo iemand kunnen we waarderen, we kunnen hem liefhebben, we

kunnen opgebouwd worden door het contact met die broeder of zuster, maar het hart aanzien... dat kunnen we niet. Alleen God wordt in de Schrift de Hartenkenner genoemd. We hebben in Nederland wel cardiologen, die hebben verstand van het biologische hart, die kloppende spier die we allemaal hebben en waarvan het fijn is als die naar behoren werkt. Maar er is maar één 'cardiognost', en dat is God. Hij kent het hart.

En wat is het hart? Spreuken 4:23 zegt: 'Bescherm je hart boven alles wat te behoeden is, want daaruit zijn de uitingen (of: de oorsprongen) van het leven'. Het is het centrum van ons mens-zijn, of zoals iemand eens heeft geformuleerd: 'Het hart is de plek waar de mens op zijn menst is'. Ik vind dat heel knap gezegd. Méér behoeden dan het hart kan niet, en God en Christus kennen ook het innerlijk van de mens. Deze farizeeën hadden daar helemaal geen kaas van gegeten; zelfs als ze beseften dat ze helemaal niet goed *konden* oordelen, dan waren ze al ver gevorderd.

De Heer spreekt ook over iemand anders in vers 16, namelijk over de Vader. Niet alle handschriften hebben de woorden 'de Vader', maar wel: 'Die Mij heeft gezonden'. Dat is de manier waarop de Heer Hem in dit evangelie aanduidt, want Hij is de Gezondene van de Vader. Zo spreekt Hij ook over 'de wil van Hem Die Mij gezonden heeft', namelijk de Vader. De Vader is een tweede Getuige van Hem, zegt de Heer dan ook (vs. 18). Ik vind het zo mooi dat Hij al eerder had gezegd: 'Want Ik ben niet alleen' (vs. 16). Dat betekent niet dat Hij niet eenzaam was, maar dat Hij niet de Enige was Die getuigenis gaf aangaande Hemzelf. Hij zegt: Er is nog iemand Die dat doet, en dat is de Vader. Dat is een concrete werkelijkheid. Hij wist Zich voortdurend in de schijnwerper, in het blikveld van de Vader.

Wij kunnen ons soms met een schok realiseren dat we iets verkeerd doen of denken. Het dringt dan tot ons door: 'Maar God ziet dit, en weet dit ook; Hij weet ook dat ik dit net gedacht heb'. Misschien hebben we niet eens iets verkeerd gezegd of gedaan, maar wel gedacht. Bij ons werkt dat soms ontvullend, en worden we weer tot de orde geroepen. Bij Christus was dit juist een permanente vreugde. Op een andere plek zegt Hij: 'Ik en de vader zijn één'. Hier zegt Hij: Ik ben niet alleen. Maar Wie is er dan bij Hem? Het is de Vader, Die Hem gezonden heeft. Zo wordt de Vader ook genoemd in vers 18. En dan zegt de Heer: Wij leggen samen een identiek getuigenis af. De Zoon speelt geen onafhankelijke rol, en Hij weet dat de Vader daar van harte mee instemt. In Johannes 8:18 staat: 'Ik ben het Die van Mijzelf getuig, en de Vader Die Mij gezonden heeft, getuigt van Mij'.

Dan volgt toch wel een schokkend gedeelte in de confrontatie met de Joodse leiders (vs. 21vv.). Men durft hele lasterlijke dingen te zeggen over het Vaderschap

van God en het Zoonschap van Christus. Maar dat gaat verder buiten het stuk dat mijn onderwerp is. Hier zeggen de farizeeën alleen in vers 19: 'Waar is Uw Vader?' En Jezus antwoordt: 'U kent noch Mij, noch Mijn Vader. Als u Mij zou kennen, zou u ook Mijn Vader kennen'. Het is onmogelijk de Zoon te kennen, en niet de Vader of omgekeerd. De Vader en de Zoon horen bij elkaar. Nu, dat is belangrijk en verderop in het hoofdstuk gaat het ook hierover. Dan durft men zelfs te zeggen in vers 41: 'Wij zijn niet geboren uit hoererij; wij hebben één Vader, God'. Daarop zegt de Heer Jezus tegen hen: 'Als God uw Vader was, zou u Mij liefhebben, want Ik ben van God uitgegaan en gekomen. Want Ik ben ook niet van Mijzelf gekomen, maar Hij heeft Mij gezonden. Waarom kent u Mijn spraak niet? Omdat u Mijn woord niet kunt horen' (vs. 42-43).

Dit zegt de Heer Jezus hier nog niet direct, als Hij spreekt over het Licht van de wereld. Hier beperkt Hij Zich tot een prachtige zin, en ik neem dan een stukje zonder ontkenning aan het eind van vers 19: 'Als u Mij zou kennen, zou u ook Mijn Vader kennen'. Zoals Jezus dat later ook tegen Filippus zei: 'Wie Mij heeft gezien, heeft de Vader gezien' (Joh. 14:9). Er klinkt wel een licht verwijt in de woorden van de Heer, als Hij dan eraan toevoegt: 'Ben Ik zo lange tijd bij u en heb je Mij niet gekend, Filippus?' Het is zoals het op een andere plaats staat: 'Wij kennen God in het aangezicht van Jezus Christus' (2 Kor. 4:6). Als wij God willen zien, moeten wij naar de Heer Jezus kijken. Als wij willen weten hoe God denkt, dan moeten wij kijken naar wat Jezus heeft gedaan en gezegd; nog even los van andere dingen uit het Woord van God. Want in de Heer Jezus heeft God Zichzelf op een bijzondere manier geopenbaard.

En dan schrijft Johannes, die nog een heleboel van dit moeizame twistgesprek moet opschrijven, er ineens tussendoor in vers 20: 'Deze woorden (of: deze uitspraken) sprak Hij bij de schatkist terwijl Hij leerde in de tempel, en niemand greep Hem, omdat Zijn uur nog niet was gekomen'. Welnu, ik heb me vaak op dat laatste zinnetje gefocust over Zijn uur, en gezien dat het vaker voorkomt bij Johannes. Ik heb met bewondering nagedacht over de wonderlijke timing waaraan de Heer Jezus Zich heeft gehouden in Zijn weg en werk.

Het offer van de weduwe

Maar de woorden dat Hij dit bij de schatkist zei, zijn ook niet zonder reden. Laten we daarom nu even kijken naar het stukje uit Markus 12 over het offer van de weduwe. In Markus 12:41 staat dat de Heer speciaal tegenover de schatkist was gaan zitten in de tempel. En Hij zag daar hoe de menigte geld wierp in de schatkist.

Het is wel een mooi zinnetje wat dan volgt: 'En vele rijken wierpen er veel in.' Aan het eind van onze gemeentelijke bijeenkomst wordt er vaak meegedeeld dat er bij de uitgang een aantal dozen staan voor de collecte. Nu zit er niemand te controleren, of de vele rijken die daar langs komen er ook veel in gooien. Want velen, misschien wel de meesten, doen dat op een andere manier via de bank, of digitaal. En sowieso hoeven wij elkaar hierbij niet te beoordelen, dat is niet de bedoeling. Maar ik denk wel dat de Heer hier getuige is van wat eigenlijk heel normaal zou moeten zijn: dat vele rijken veel schenken van hun bezit.

Nou zou je kunnen zeggen: Dat is mooi, hierover zou de Heer een opmerking kunnen maken tegenover de discipelen. Kijk eens, deze mensen zijn rijk en ze geven ook nog eens veel. Het hoofdstuk waar Paulus iets zegt over collectes onder de christenen, was nog niet geschreven (1 Kor. 16). En men had evenmin zijn onderwijs in 2 Korinthiërs 8 tot 10 over het geven naar vermogen en boven vermogen. Het gaat trouwens niet alleen om je financiën, maar om het ter beschikking stellen van je hele leven. Hierover was nog niets op schrift gesteld, maar het was wel van toepassing. Maar de Heer heeft hierover op dat moment niets meegedeeld. Er wordt alleen het volgende voor ons gesignaleerd: 'Hij ging zitten en Hij zag hoe de menigte geld in de schatkist wierp; en vele rijken wierpen er veel in'. Wanneer gaat de Heer nu de discipelen iets leren over dat geven? Dan moet er eerst iets anders gebeuren.

Dat zien we in vers 42, daar komt iemand langs die bepaald niet rijk is; het is een arme weduwe. Weduwen hadden het sowieso moeilijk in de oudheid. Het is trouwens een misverstand dat vrouwen in die tijd nooit zelfstandig een boterham konden verdienen; daar hebben we zeker voorbeelden van. Maar in veel gevallen was een vrouw die weduwe werd, niet alleen haar man maar ook haar inkomen kwijt. Wanneer je dan al wat ouder was, was het echt niet eenvoudig om een inkomen te verwerven. Als er dan ook geen kinderen waren die voor je konden zorgen, had je een groot probleem. Dit verklaart de tragiek van de jongeman te Naïn. Waarom was dit sterfgeval zo erg? Niet alleen omdat de vrouw al eerder een sterfgeval had meegemaakt, namelijk dat van haar eigen man, zodat ze weduwe was geworden. Maar nu had zij bovendien haar enige zoon verloren, en dat was werkelijk een drama. Dat zou het nu ook zijn, maar niet direct om materiële redenen. Ik zeg niet dat het nu minder erg is, maar het is anders dan in de oudheid.

Hier zie je dat er één arme weduwe komt bij de schatkist. Let op, we hadden net *vele* rijken, die worden als groep genoemd. Maar de Heer zoomt in op deze arme weduwe. Wat gaat zij doen met haar beide koperstukjes, dat is een kwadrant? In de Telos-vertaling staat voorin een stukje over de munteenheden, nu ook uitgewerkt naar de euro. In 1982 bij de eerste druk stond de waarde nog in guldens

vermeld, maar bij de herziening van 2018 is dit omgewerkt. Die twee koperstukjes, dat was niet veel. Het was vroeger 50 cent, laten we zeggen dat het nu 20 cent is. Welnu, zoiets vinden wij ook wel eens in de collecte: munten van 20 cent. En daar hebben we geen kritiek op, we tellen het gewoon. Maar hier vinden we iemand die twee koperstukjes geeft, en *dan* roept de Heer Zijn discipelen bij Zich. Hij zegt dan niets in de trant van: 'Ja, ik moet wat discretie betrachten, daarom praten we er niet over'. Nee, de Heer wil Zijn discipelen iets bijzonders leren. Daarom begint Hij in vers 43 met dit bijzondere woord 'Voorwaar'. Dat is gewoon het woord 'Amen'; alleen zijn wij het niet gewend om dit woord voor iets anders te gebruiken dan om een gebed af te sluiten.

Maar de Heer begint Zijn uitspraken vaker met die term. Dan staat er juist aan het begin: 'Voorwaar, Voorwaar', dus: 'Amen, Amen', en dan moet de uitspraak zelf nog komen. Maar de Heer laat hiermee horen dat het heel belangrijk is wat Hij gaat zeggen. Welnu, hier zegt Hij één keer 'Amen', dus: 'Voorwaar', Ik zeg u (...). Het is al belangrijk genoeg dat de Heer dit zegt. En Hij zegt er ook bij: 'Ik zeg u, dat deze arme weduwe er meer heeft ingeworpen dan allen die iets in de schatkist hebben geworpen'. Je ziet die discipelen al verbaasd kijken. Wat is zo'n 20 cent stukje nu waard, vergeleken met al die stapels bankbiljetten die er voor die tijd door de gleuf zijn geduwd? Maar nee, de Heer zegt: Deze weduwe, die heeft pas veel gegeven, want allen hebben er van hun overvloed ingeworpen, maar zij heeft van haar gebrek er alles ingeworpen wat zij had, haar hele levensonderhoud. Dat is toch wel speciaal. Ze was arm, ze had gebrek, zoals hier staat; en wat ze in haar handen had, voordat ze iets ging geven, was alles wat ze bezat. Ze had ook kunnen denken: Ik heb maar weinig, ik heb maar twee koperstukjes; als ik nu toch de helft daarvan afsta? Dat is al veel, dan blijft er nog maar weinig over.

Ik weet niet of die weduwe dit werkelijk heeft gedacht, zo te zien niet. Ze heeft allebei de munten erin geworpen. En dat vond de Heer zo mooi, dat Hij tegen de discipelen zei: 'Moet je eens kijken, staar je niet blind op die vele rijken die veel geven. Dat is heel normaal dat ze dat doen'. En dan mogen wij ons ook wel afvragen, of wij niet voor het grootste deel rijk zijn, vergeleken met de maatstaven van toen. Zonderen wij ook veel af voor de Heer, als Hij ons veel heeft toevertrouwd? O, ik weet wel, het hoeft niet allemaal in die dozen voor de collecte, of via de stichting van de plaatselijke gemeente. Er zijn ook andere stichtingen waar gelovigen die iets willen geven voor de Heer, geld naartoe kunnen sturen. Maar het gaat mij om het principe: vele rijken doen er veel in.

Geven wij aan God wat Hem toekomt?

Laten we nu ter afronding terugkeren naar Johannes 8. De Heer Jezus heeft gesproken over Zichzelf, Wie Hij is, en over het feit dat Hij in volkomen harmonie handelde met de Vader, Die bij Hem was. En dan staat er in dit korte twistgesprek, waarin de farizeeën dus zeer kritisch waren en alles tegenspraken wat de Heer zei: 'Deze woorden sprak Hij bij de schatkist terwijl Hij leerde in de tempel'. Dit 'terwijl Hij leerde', snappen we wel. En dat niemand Hem greep, omdat Zijn uur nog niet was gekomen: dat was Gods timing. Maar 'bij de schatkist', wat heeft dat te zeggen? Ja, daar wordt openbaar hoe iemand werkelijk is. Dat wil zeggen, hier komt een aspect openbaar waar wij van elkaar niet zoveel van weten. Namelijk wat heeft iemand in het gewone leven ook echt voor de Heer over?

De Heer laat hier als het ware zien dat het hart van de farizeeën behoorlijk 'ik-gericht' was. Ze stonden niet open voor goddelijk onderwijs of openbaring, maar waren op zichzelf gericht. Hun hart was niet gericht op ware toewijding aan God. U kent natuurlijk die korte geschiedenis over dat muntstuk, waarom Hij had gevraagd om hun iets te leren. Dan zegt Hij: Wie staat er nu eigenlijk op die munt, op die denaar afgebeeld (Matt. 22:20 etc.)? En een denaar is heel wat meer waard dan de twee koperstukjes van de weduwe! Het antwoord op die vraag wisten ze allemaal: dat is de keizer. Dat klopt, want aan de kopzijde van de munt stond de keizer afgebeeld. Hierop volgt een magistrale uitspraak van de Heer, tenminste dat vind ik. Het is echt een meesterlijke uitspraak: 'Geef dan aan de keizer wat van de keizer is en aan God wat van God is'.

Als je naar het eerste deel van het antwoord kijkt, dan zou je zeggen: Belasting betalen vindt niemand fijn; maar het is in feite al van de keizer. Je moet het geld dan alleen nog wel geven. Als je het niet doet, houd je iets achter wat niet van jezelf maar van de keizer is, van de overheid. Het is een bijzonder stukje onderwijs. En als je dat tegen ongelovigen zegt – ik heb dat wel eens gedaan –, dan kijkt men je werkelijk aan alsof het niet in orde is in je bovenkamer. Men vindt dit uitermate vreemd. Maar toch, als je wat meer tijd krijgt en ze kennen je een beetje; en je mag het uitleggen, dan vindt men het wel mooi ook.

Maar de tweede helft van dat vers, daarvan denken we vaak dat we het wel begrijpen. Als je doortrekt wat ik net heb gezegd, dan zou je dus kunnen zeggen: Als je niet geeft aan God wat van Hem is, maar je het voor jezelf houdt, dan doe je God dus ook tekort! Het gaat niet alleen om geld, maar ook om wat wij Hem in geestelijk opzicht verschuldigd zijn. En dat is best een zinnige vraag, die wij af en toe mogen stellen. Ik wil zeker geen neurotische mensen van ons maken, die zich

voortdurend afvragen: 'Doen wij het wel goed?' Maar het is heus niet zo slecht om ons af te vragen: 'Geef ik aan de Heer wat Hem toekomt? Van mijn tijd, mijn energie, om maar eens wat dingen te noemen? Maar daarbij ook van wat de Heer mij aan financiële middelen en mogelijkheden heeft toevertrouwd. Want we zeggen vaak genoeg: dit is ook niet van ons, het is van de Heer.

Bij die schatkist wordt dus veel openbaar. Wij zullen ons af en toe moeten afvragen: Geven wij uit routine, of is het ook echt een offer? Dan moet ik ook eerlijk zeggen dat ik wat somber ga kijken. Want als je echt offers brengt, dan geef je middelen waardoor je zelf in je eigen mogelijkheden wordt beperkt. Die vrouw ging wel heel erg ver, ze gaf alles wat ze had. En de Heer heeft Zijn discipelen hierdoor iets willen leren. Hier zegt Hij eigenlijk, als wordt gesignaleerd dat Hij die woorden bij de schatkist sprak: 'de farizeeën, hun hart is in ieder geval niet goed gericht'.

Welnu, we begonnen met de Heer Jezus als het Licht van de wereld. Als wij Hem volgen, dan wandelen wij niet in de duisternis. Bij Hem is wijsheid te vinden, in Zijn Woord. En het zou geweldig zijn, als deze korte overdenking ertoe bijdraagt om Hem te volgen in de duistere, verwarrende wereld waarin wij leven. Hij is het Licht van de wereld; en Hij wil ons het licht van het leven geven om dat te volgen bij alles wat we doen en denken, en bij wat we geestelijk alsook letterlijk mogen geven.
